



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 144/2023-96

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1. [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], 2. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 3. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

4. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 5. [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], 6. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], 7. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 8. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 9. [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 10. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], 11. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

12. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 13. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], 14. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 15. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

16. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 17. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], 18. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 19. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 20. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

21. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 22. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], 23. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 24. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 25. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

26. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 27. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], 28. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 29. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 30. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 31. [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], 32. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 33. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 34. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 35. [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], 36. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 37. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], 38. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 39. [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], 40. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

██████████, ██████████, 41. ██████████, ██████████, ██████████,
██████████, 42. ██████████, ██████████, ██████████, 43. ██████████
██████████, ██████████, ██████████, 44. ██████████,
██████████, ██████████, 45. ██████████, ██████████,
██████████, 46. ██████████ ██████████, ██████████,
██████████, 47. ██████████, ██████████, ██████████,
██████████, 48. ██████████, ██████████, ██████████, a 49. ██████████
██████████, ██████████, ██████████, zastúpených JUDr. Olgou Szabó,
Rákócziho 213/4, Patince, proti postupu Obvodného pozemkového úradu Komárno v konaní
vedenom pod sp. zn. A/2010/00119-1, postupu Okresného úradu Komárno, pozemkového a lesného
odboru v konaní vedenom pod sp. zn. OU-KN-PLO- 2022/000500, postupu Krajského súdu v Nitre
v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Sp 19/2010 a postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky
v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Sžr 22/2013 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 24. februára 2023 domáhajú vyslovenia porušenia čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) „*v znení protokolu č. 11, s dodatkovým protokolom č. 4, 6, 7, 12 a 13*“ postupom Obvodného pozemkového úradu Komárno (ďalej len „obvodný pozemkový úrad“) v konaní vedenom pod sp. zn. A/2010/00119-1, postupom Okresného úradu Komárno, pozemkového a lesného odboru (ďalej len „okresný úrad“) v konaní vedenom pod sp. zn. OU-KN-PLO-2022/000500, postupom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Sp 19/2010 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Sžr 22/2013. Navrhujú ústavnému súdu vydať „*opatrenie na odstránenie protiprávneho stavu, na vrátenie vlastníctva k pozemkom*“ a zabezpečiť „*uplatnenie nerešpektovaného ústavného práva*“. Okrem toho žiadajú priznať finančné zadostučinenie a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Ústavnej sťažnosti predchádzali ústavné sťažnosti, ktorými sa žiadatelia o navrátenie vlastníctva k pozemkom podľa zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ako sťažovatelia) domáhali vyslovenia porušenia ich základných práv a slobôd postupom a rozhodnutiami orgánov verejnej správy v tomto konaní, ako aj postupom a rozhodnutím krajského súdu vydaným v konaní o preskúmanie zákonnosti postupu a rozhodnutia orgánu verejnej správy, ktoré bolo zrušené

uznesením najvyššieho súdu č. k. 10 Sžr 22/2013 z 29. januára 2014 z dôvodu odňatia možnosti účastníkom konania konať pred súdom.

3. O týchto ústavných sťažnostiach ústavný súd rozhodol uznesením č. k. I. ÚS 23/2015-82 z 21. januára 2015, nálezom č. k. IV. ÚS 248/2018-109 z 21. júna 2018, nálezom č. k. II. ÚS 392/2019-130 z 28. apríla 2020 a uznesením č. k. III. ÚS 390/2022-66 z 30. júna 2022.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti [čl. 127 ústavy a § 122 a nasl. zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] vyslovujú nespokojnosť s tým, že po tom, ako krajský súd v konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia orgánu verejnej správy rozsudkom č. k. 19Sp/19/2010-1841 z 9. decembra 2019 (ktorý nadobudol právoplatnosť 5. marca 2020) rozhodol tak, že rozhodnutie obvodného pozemkového úradu č. A/2010/001191 z 27. mája 2010 zrušil a vec vrátil na nové konanie a rozhodnutie okresnému úradu, nenastal v správnom konaní výraznejší posun, keďže viacero žiadateľov medzitým zomrelo a kvôli prebiehajúcim dedičským konaniam bolo potrebné ustáliť okruh účastníkov konania. Až v mesiacoch november až december 2022 okresný úrad pod sp. zn. OU-KN-PLO-2022/000500 zaslal právnym nástupcom žiadateľov „*Upovedomenie o vydaní rozhodnutia s výzvou na vyjadrenie sa k jeho podkladom podľa ust. § 33 ods. 2 Správneho poriadku*“. Takýto zdĺhavý postup orgánu verejnej správy v správnom konaní, ako aj procesné pochybenia krajského súdu, resp. najvyššieho súdu v rámci konania o preskúmanie zákonnosti postupu a rozhodnutia orgánu verejnej správy sťažovatelia považujú za ústavne neakceptovateľný, porušujúci ich v záhlaví označené základné práva a slobody.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia čl. 2 ods. 2 ústavy a základných práv sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a ich práv podľa čl. 6 dohovoru „*v znení protokolu č. 11, s dodatkovým protokolom č. 4, 6, 7, 12 a 13*“ postupom obvodného pozemkového úradu v konaní vedenom pod sp. zn. A/2010/00119-1, postupom okresného úradu v konaní vedenom pod sp. zn. OU-KN-PLO- 2022/000500, postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Sp 19/2010 a postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Sžr 22/2013, s ktorými sú sťažovatelia nespokojní, keďže o žiadostiach žiadateľov o navrátenie vlastníctva k pozemkov dosiaľ nebolo právoplatne rozhodnuté.

6. Konanie pred ústavným súdom upravujú § 32 až § 241 zákona o ústavnom súde, t. j. jeho piata časť. Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak (§ 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Pri predbežnom prerokovaní návrhu na začatie konania ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. To znamená, že ešte pred tým, ako sa ústavný súd môže začať zaoberať materiálnou stránkou veci, je vždy povinný preskúmať formálne (procesné) náležitosti ústavnej sťažnosti. Z toho vyplýva,

že iba v prípade, ak ústavná sťažnosť spĺňa všetky zákonom ustanovené formálne náležitosti a predpoklady, môže sa ňou ústavný súd zaoberať aj z hľadiska jej vecnej stránky (I. ÚS 187/2012, III. ÚS 349/2015, I. ÚS 106/2020).

7. Ústavný súd už v predchádzajúcom náleze č. k. II. ÚS 392/2019-130 z 28. apríla 2020 (bod 2), ktorým vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov (časti žiadateľov o navrátenie vlastníctva k pozemkom) podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Sp 19/2010, avšak bez vydania príkazu krajskému súdu, aby vo veci konal, keďže tak už urobil, konštatoval, že rozhodovanie o vlastníckych právach z titulu reštitúcie možno po právnej stránke hodnotiť ako zložitejšie, pričom vzhľadom na veľký okruh účastníkov konania na strane navrhovateľov je napadnuté konanie aj fakticky zložitú. Faktická zložitost' konania sa zvyrazňuje postupným rozširovaním okruhu účastníkov konania z dôvodu úmrtia pôvodných navrhovateľov, čo nepochybne prispieva k predĺženiu konania. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľov, aby „vydal opatrenie na odstránenie protiprávneho stavu a na vrátenie vlastníctva k pozemkom, a zabezpečil uplatnenie nerešpektovaného ústavného práva“, jasne uviedol, že mu nemôže vyhovieť, keďže o takomto návrhu môže rozhodnúť len všeobecný súd.

8. Rozhodnutiu všeobecného súdu v reštitučnej veci musí predchádzať konanie správneho orgánu, ktoré musí preukázať mimo rozumných pochybností záver, že došlo k naplneniu všetkých procesných náležitostí požadovaných v konaní orgánu verejnej moci o vznesených nárokoch. Orgány verejnej správy, ale aj všeobecné súdy pri úprave majetkových krívd musia vziať do úvahy argumenty o konaniach, ktoré boli založené na zásadách protirečiacich materiálnej ochrane práv a slobôd a ich výsledkom bola spáchaná krivda (nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 185/2010 z 5. októbra 2010, ZNaU 52/1010).

9. Ústavný súd konštatuje, že v dôsledku zrušenia obvodných pozemkových úradov s účinnosťou od 1. októbra 2013 prešla pôsobnosť obvodného pozemkového úradu v sídle kraja ustanovená osobitnými predpismi na okresný úrad v sídle kraja (§ 8 a § 9 zákona č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

10. Ako bolo uvedené, konanie o preskúmanie zákonnosti postupu a rozhodnutia orgánu verejnej správy pred krajským súdom a najvyšším súdom bolo právoplatne skončené a v súčasnosti o žiadosti žiadateľov o navrátenie vlastníctva k pozemkom rozhoduje okresný úrad pod (novou) sp. zn. OU-KN-PLO-2022/000500, ktorý v mesiacoch november až december 2022 zaslal právnym nástupcom tých žiadateľov, ktorí medzičasom zomreli, „Upovedomenie o vydaní rozhodnutia s výzvou na vyjadrenie sa k jeho podkladom podľa ust. § 33 ods. 2 Správneho poriadku“ (body 2 a 3).

11. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať o ústavných sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) je založená na princípe subsidiarity. Samotná ústava tak rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom zmyslom a účelom princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05). Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, III. ÚS 114/2010),

resp. ako nástroj ochrany základných práv a slobôd nastupuje až po vyčerpaní všetkých dostupných efektívnych prostriedkov na ochranu práv uplatniteľných v zhode so zákonom v systéme orgánov verejnej moci (I. ÚS 36/96, I. ÚS 78/99).

12. Každý, kto tvrdí, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli porušené alebo priamo dotknuté rozhodnutím orgánu verejnej správy, opatrením orgánu verejnej správy, nečinnosťou orgánu verejnej správy alebo iným zásahom orgánu verejnej správy, sa môže za podmienok ustanovených týmto zákonom domáhať ochrany na správnom súde [(§ 2 ods. 2 Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“)]. Konanie pred správnym súdom je jednou zo záruk ochrany základných ľudských práv a slobôd a ochrany práv a oprávnených záujmov účastníkov administratívneho konania (§ 5 ods. 2 SSP). Správne súdy v správnom súdnictve preskúmajú na základe žalôb zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy, opatrení orgánov verejnej správy a iných zásahov orgánov verejnej správy, poskytujú ochranu pred nečinnosťou orgánov verejnej správy a rozhodujú v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom (§ 6 ods. 1 SSP). Správnou žalobou sa žalobca môže domáhať ochrany svojich subjektívnych práv proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy alebo opatreniu orgánu verejnej správy (§ 177 ods. 1 SSP). Žalobca sa môže žalobou domáhať (aj) odstránenia nečinnosti orgánu verejnej správy v začatom administratívnom konaní (§ 242 ods. 1 SSP).

13. Ak zákon podmieňuje prípustnosť ústavnej sťažnosti vyčerpaním opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon poskytuje sťažovateľovi na ochranu jeho práva, tak o to viac je podmienkou prípustnosti sťažnosti uplatňovanie práva, ktorého porušenie sťažovateľ namieta, riadnym, zákonom predpísaným spôsobom (m. m. III. ÚS 1/04). Sťažovatelia nemajú podľa ústavy, zákona o ústavnom súde a stabilizovanej judikatúry ústavného súdu na výber, ktorý z oboch ústavne existujúcich systémov súdnej ochrany využijú, ale sú povinní postupovať od súdnej ochrany poskytovanej všeobecnými súdmi k súdnej ochrane, na ktorú je kompetentný ústavný súd. Toto „poradie“ sa nedá sťažovateľmi ovplyvniť a jeho vnútorná logika vychádza z toho, že aj všeobecné súdnictvo je zodpovedné za ochranu základných práv a slobôd na úrovni jeho právomocí (čl. 142 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 CSP). Iba za predpokladu, že sťažovatelia vyčerpajú všetky im dostupné právne prostriedky súdnej a inej právnej ochrany svojho základného práva alebo slobody a pri ich uplatnení nie sú úspešní, môžu sa uchádzať o ochranu tohto základného práva alebo slobody sťažnosťou podanou ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. IV. ÚS 193/2010, I. ÚS 178/2011, IV. ÚS 453/2011, III. ÚS 703/2017, IV. ÚS 158/2018). Vyčerpanie všetkých opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na použitie ktorých je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných právnych predpisov, neznamená samotné podanie oprávnenou osobou, ale až rozhodnutie o ňom príslušným orgánom (m. m. IV. ÚS 177/05, IV. ÚS 180/2010). Podmienka vyčerpania právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi priznáva na ochranu jeho základných práv a slobôd, sa nevyžaduje, ak sťažovateľ preukáže, že tieto právne prostriedky nevyčerpal z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Dôvody hodné osobitného zreteľa musí preukázať sťažovateľ (I. ÚS 33/03).

14. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti týkajúcej sa námietky porušenia základných práv a slobôd sťažovateľov postupom obvodného pozemkového úradu v konaní vedenom pod sp. zn. sp. zn. A/2010/00119-1 odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde ako neprípustnú, ústavnú sťažnosť v časti týkajúcej sa námietky porušenia

základných práv a slobôd sťažovateľov postupom okresného úradu v konaní vedenom pod sp. zn. OU-KN-PLO-2022/000500 odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde, ústavnú sťažnosť v časti týkajúcej sa námietky porušenia základných práv a slobôd sťažovateľov postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 19 Sp 19/2010 odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde ako neprípustnú a ústavnú sťažnosť v časti týkajúcej sa námietky porušenia základných práv a slobôd sťažovateľov postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Sžr 22/2013 odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde ako podanú oneskorene.

15. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľov uvedenými v petite nezaoberal.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. marca 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu